

ARXIU / EFE

Per la Mediterrània amb peus de plom

Marines americans a Macedònia. La seguretat a la Mediterrània preocupa cada vegada més l'OTAN.

L'OTAN es reuneix a València amb sis països del sud de la Mediterrània per dialogar. Sense pressa i amb molta precaució l'Aliança Atlàntica promou la seva presència en una zona que considera cada cop més important per al món occidental.

El fonamentalisme islàmic ha emergit probablement com la més gran amenaça per a la seguretat occidental des del col·lapse del comunisme a l'Europa de l'Est. Quan al febrer de 1995 el secretari general de l'OTAN, Willy Claes en aquell moment, va manifestar aquesta idea va atreure el rebuig més enfurismat del món àrab. Avui res semblant surt de la boca de cap responsable de l'Aliança Atlàntica. Tot i això evidentment la política mediterrània de l'OTAN

es diu i es fa amb peus de plom. L'actual secretari general de l'OTAN, l'espanyol Javier Solana, instal·lat al càrrec des de 1995, té molt clar que per garantir la tranquil·litat a la Mediterrània cal generar el màxim de confiança entre els veïns del sud. I això és el que vol transmetre en el Seminari Internacional sobre el Diàleg Mediterrani de l'OTAN, que se celebra al Museu de Belles Arts de València els dies 25 i 26 de febrer. Com ha dit Solana a EL TEMPS, el Se-

minari es fa en un moment "particularment oportú", just abans de la cimera de Washington a l'abril, en què es tractarà "com avançar en l'adaptació externa de l'OTAN, i on el Diàleg Mediterrani n'és un element clau".

En la cita hi participaran per primer cop els ambaixadors dels setze membres de l'OTAN (EUA, Canadà, Alemanya, França, Bèlgica, Grècia, Itàlia, Holanda, Portugal, Regne Unit, Espanya, Islàndia, Noruega, Turquia, Dinamarca

Països del sud de la Mediterrània tenen de l'Aliança

i Luxemburg) i els sis països que participen en el Diàleg Mediterrani de l'OTAN (Egipte, Israel, el Marroc, Jordània, Tunísia i Mauritània). A més dels secretari i vice-secretari generals de l'Aliança, Javier Solana i Sergio Balanzino respectivament, l'alt comandament de l'OTAN per a Europa, el general Wesley Clark, el president espanyol José María Aznar i els seus ministres de Defensa, Eduardo Serra, i Afers Exteriors, Abel Matutes. "És un pas important —expli-ca Solana— de cara a una més gran interacció entre l'OTAN i els països del Diàleg."

Fem-nos més amics. El Seminari pretén avaluar com està el Diàleg i plantejar-se nous horitzons i una major implicació de tots els participants, de dins i de fora de l'OTAN. Però cal anar amb molt de compte, perquè, a diferència de l'ampliació de l'OTAN a l'Est, en el tema de la Mediterrània hi ha algunes divergències, i maneres de fer diferents. I no només entre nord i sud de la mar, també dins l'Aliança i entre els sis països que de moment participen en el Diàleg.

Des que el 1994 es van iniciar les relacions amb Egipte, Israel, Tunísia, Marroc i Mauritània, i un any després Jordània, s'han fet algunes passes, però no gaires. Almenys en comparació amb la velocitat d'altres iniciatives aliades com ara l'ampliació, l'Associació per la Pau i les relacions amb Rússia i Ucraïna. De fet va ser veient el cas que l'Aliança feia a l'est dels seus límits que Itàlia i l'estat espanyol van començar a pressionar perquè també es dediqués alguna mena de dedicació a la Mediterrània, assegurant que com més va es converteix en un espai més destacat per a la seguretat dels països aliats.

Reunits a Brussel·les, els caps d'estat i govern dels setze països de l'OTAN van emprendre aquesta iniciativa tenint molt present el procés de pau a l'Orient Mitjà i amb els objectius de "contribuir a la seguretat i estabilitat a la Mediterrània, aconseguir una més bona entesa mútua i corregir les percepcions errònies que tenen els països del sud de la Mediterrània de

l'OTAN". Tot això s'havia de realitzar amb un diàleg polític sobre aspectes de seguretat, i amb la participació en activitats específiques i cursos de formació. El sistema triat per desenvolupar el Diàleg fou la bilateralitat, és a dir, l'OTAN amb cada país participant, excepte en alguns aspectes d'informació, en què el tracte és multilateral però seguint la fórmula del cas-per-cas.

L'any 1997 i a partir de la Cimera de Madrid, es va crear el Grup de Cooperació Mediterrani, un fòrum on els membres de l'OTAN i els països del Diàleg poden intercanviar opinions sobre la situació de la seguretat a la Mediterrània i el futur d'aquesta cooperació.

A part d'això, durant l'any passat alguns d'aquests països sud-mediterranis van participar en cursos sobre "protecció del medi, emergències civils i manteniment de la pau". També es van establir en els sis països sud-mediterranis les "ambaixades punt a punt", és a dir, que un país membre de l'OTAN acull en la seva ambaixada en un

país del Diàleg la representació de l'OTAN. Per exemple, les ambaixades espanyoles al Marroc i Mauritània representen l'OTAN en aquests països. Aquest sistema ja funciona als països de l'Aliança al centre i est d'Europa.

La col·laboració militar més estreta amb aquests països, però, s'ha fet fora del Diàleg. Egipte, Jordània i el Marroc han enviat efectius a les Forces d'Implementació i Estabilització (IFOR i SFOR, respectivament), que l'OTAN dirigeix a Bòsnia. Així doncs, no és estrany que hi hagi qui vulgui córrer més, especialment dins l'OTAN. Són d'aquesta opinió tant l'estat espanyol com Itàlia, a més de Javier Solana, que veu amb bons ulls una "participació més activa" dels països del Diàleg en les activitats de l'OTAN.

El comandant en cap de les Forces Aliades de la Regió Sud de l'OTAN (AFSOUTH), l'almirall Joseph Lopez, està convençut que la regió Mediterrània és la "més complexa d'Europa, i potser la més

ARXIU / EFE
Atemptat a Algèria. El terrorisme és un dels problemes que l'OTAN vol combatre.

El nou enemic de l'OTAN és ara la inestabilitat, una

ARXIU / EFE

D'esquerra a dreta, Benjamin Netanyahu, Madeleine Albright i Yasser Arafat. El desenvolupament del procés de pau a l'Orient Mitjà és bàsic per al futur del Diàleg Mediterrani de l'OTAN. A sota, Hosni Mubarak, president de la república d'Egipte, un dels tres països del Diàleg que ha enviat soldats a Bòsnia.

difícil del món", i considera que ja no és tan "fàcil" com abans amb la guerra freda, quan el contrari estava ben definit. Ara l'enemic a combatre és la inestabilitat, una paraula molt més elàstica que l'acrònim URSS.

En paraules de Lopez, dins del sac dels elements que amenacen l'estabilitat a la zona, i de retruc a Europa en general, hi ha "l'extremisme religiós i polític, els alts índexs de natalitat, els desplaçaments de refugiats, i la immigració il·legal", això a nivell social i polític; des del punt de vista militar: proliferació "d'armes nuclears, químiques i biològiques de destrucció massiva, i de míssils balístics amb capacitat per encertar les ciutats europees". Segons alguns caps pensants de l'OTAN, elements d'aquesta inestabilitat ja afecten en certa mesura Europa, i en el futur encara podrien afectar més el continent, i especialment les vies de comunicació per on arriben recursos estratègics com el gas o el petroli. Solana mateix, tot i que prefereix no situar la seguretat a la Mediterrània en cap ordre de prioritats de l'OTAN, assegura que els setze aliats "hi paren una gran atenció", i que en aquest sentit el Diàleg "reflecteix l'opinió de l'Aliança que la seguretat a Europa va molt lligada a la seguretat i estabilitat a la Mediterrània".

Alguns documents tractats al si de l'OTAN destaquen que les amenaces no solament afecten directament els països del nord, sinó que també poden generar conflictes entre països del sud i així indi-

rectament generar inestabilitat a Europa. Entre altres, s'estudien possibles enfrontaments entre el Marroc i Algèria, Líbia i Tunísia, Líbia i Egipte, Egipte i Sudan, Israel i Síria, i Israel i Palestina. Que afectin directament membres de l'OTAN hi ha els xocs periòdics entre Grècia i Turquia, ara per Xipre ara per disputes al Mar Egeu; i com a cas molt remot un possible enfrontament entre el Marroc i Espanya pels enclavaments de Ceuta i Melilla.

En alguns dels estudis que es tracten al si de l'OTAN fins i tot s'arriba a apuntar que la seguretat mediterrània també es veurà afectada per actors més enllà de les esferes europea, atlàntica i eurasiàtica. En concret es destaca que la transferència d'armes i tecnologia bèl·lica per part de la Xina, Corea

del Nord, l'Índia i Pakistan influirà en la proliferació de les armes de destrucció massiva; així com els conflictes a l'Àfrica subsahariana, Sudan i el corn d'Àfrica podrien generar crisis de refugiats i desestabilitzar Egipte i els altres països nord-africans.

Davant de tota aquesta previsió de conflictes, algunes veus a l'OTAN reclamen una major implicació de l'Aliança en la seguretat de la Mediterrània. L'almirall Joseph Lopez manllevava un adagi romà en una conferència recent per expressar la seva opinió: "*Se vis pacem para bellum*". És a dir, que si vols la pau prepara't per la guerra, "i la preparació sempre es fa millor en el terreny de joc", assegura Lopez, convençut que per influir cal ser present al lloc del conflicte.

A l'OTAN li preocupa que la inestabilitat del Mediterrani afecti les vies de comunicació de recursos estratègics com el gas.

ARXIU / EFE

Amb molta cautela. Que planin totes aquestes amenaces, en acte o en potència, sobre els països europeus de l'Aliança no vol dir que el desembarcament aliats signifiqui una nova ampliació de l'OTAN cap al sud. Des del principi del Diàleg els aliats que l'han impulsat han deixat clar que cal anar molt a poc a poc, vigilant de no ferir la més mínima susceptibilitat, que n'hi ha, i moltes. Ans al contrari, el Diàleg precisament vol servir per procurar reduir els recels que tenen els països sud-mediterranis que participen en aquesta iniciativa.

Entre aquests països, i molts d'altres, l'OTAN té la imatge d'una institució de la *guerra freda* que després de la caiguda del Mur de Berlín buscava un enemic desesperadament, i que l'ha trobat en l'islam. De propagandistes d'aquesta imatge no n'hi han faltat, entre els quals destaca el "xoc de civilitzacions" preconitzat del dret i del revés per Samuel P. Huntington. En síntesi l'autor nord-americà planteja que en el futur els conflictes s'esdevindran en els espais que facin frontera entre les diverses civilitzacions. En el cas que ens ocupa seria entre un nord cristià i un sud musulmà.

Però no cal anar al futur per entendre els recels i l'hostilitat que genera l'Aliança. Dels sis països

engatjats en el Diàleg, cinc han estat directament o indirectament colonitzats per països que ara formen part de l'OTAN. Més tard països de l'OTAN també van donar –i continuen donant–, suport a règims i governants corruptes, com ha fet França amb Algèria, per exemple; o ha fet costat al sionisme més exacerbant.

A més, també hi ha un problema de conceptes. Per aquests països del Magrib i d'Orient Mitjà quan es parla de seguretat es fa més referència a una qüestió interna que no pas externa. Un exemple d'interpretacions divergents és el mot "terrorisme". Fa dos mesos un diplomàtic àrab comentava des de Jordània en relació amb el Diàleg que part de les diferències entre nord i sud vénen donades per "la definició exacta de terrorisme com a oposat a resistència legítima".

Un altre element que explica la prevenció d'aquests països és la indefinició que fins ara ha tingut el Diàleg. És més, ells consideren que els problemes de seguretat interna que tenen són d'arrel socio-econòmica i que per tant sempre serà molt més satisfactori el benefici que puguin treure d'una organització político-econòmica com la UE, que no pas d'un ens militar com l'OTAN. I de fet, alguns d'aquests països en qüestions de defensa ja es relacionen amb occident, com és el cas d'Israel amb els Estats Units.

Per tot això, l'OTAN ja fa temps que s'ha tret del cap la idea de l'ampliació al sud. També ha descartat impulsar una cooperació basada en la modalitat anomenada *hard security*, en què prima la col·laboració militar i la relació entre exèrcits. L'opció triada ha estat la de *soft security*, centrada en aspectes polítics i psicològics, cosa que teòricament aplanarà el camí per si més endavant es vol avançar en la cooperació militar.

La modalitat de cooperació triada inclou la celebració de seminaris i cursos sobre mesures de seguretat d'interès mutu, convidar membres d'aquests països a activitats de l'OTAN, i fins i tot a observar exercicis militars. Tot per tal de generar confiança i una imatge de

ERNEST UDINA

L'encant discret de Solana

De tots els líders sorgits del socialisme espanyol durant els quinze anys de poder que van consolidar la democràcia a Espanya, Francisco Javier Solana Madariaga és el que té un futur més obert i prometedor. La cúpula governant de l'únic gendarme mundial, els Estats Units, n'està ben satisfeta, igual que hi estan els líders europeus, d'haver-lo elegit secretari general de l'OTAN. Tant és així que, amb la proliferació de candidats deguda a la manca d'un aspirant clar, ja són molts els qui diuen que Solana Madariaga ("polític i físic castellà", com diu la GEC) serà el pròxim president, que s'estrenarà amb el 2000, de la Comissió Europea.

Militant del PSOE des del 1964, nascut a Madrid el 1942, pertanyia des del 71 a l'executiva de la federació madrilenya, i això li va permetre d'acostar-se al nou líder "Isidoro" (Felipe González), elegit a Suresnes. Va ser, amb el seu germà més gran Ignacio –que semblava que tenia més futur polític, però que es va eclipsar en una gestió poc brillant a TVE–, dels pocs madrilenys que van entrar en el cercle andalús de González. És així que fou tres vegades ministre: de Cultura (1982-85), d'Educació i Ciència (1985-88) i d'Afers Exteriors (92-95).

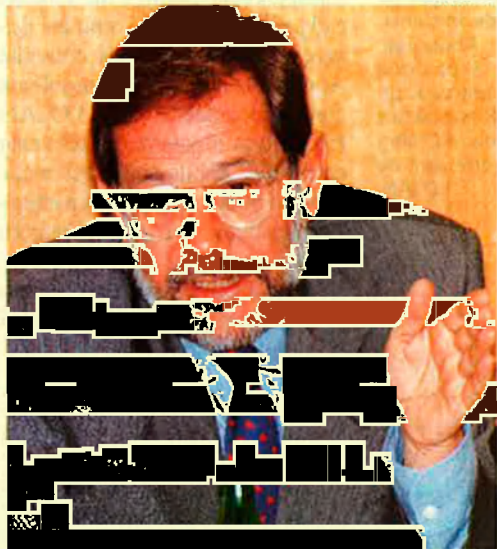
El catedràtic (1975) de física de l'estat sòlid ha fonamentat la seva solidesa política a no dir mai una paraula de més, ni de menys, i a un notable tarannà negociador i de diàleg. És en això que es va fixar l'administració Clinton per proposar-lo de secretari general de l'OTAN, el desembre del 1995, en substitució de Willy Claes, acusat i condemnat per un cas de corrupció a la belga.

Des del seu quarter general de Brussel·les s'ha destacat com un treballador infatigable, que ha reeixit, per la via de la seva amistat amb Ieltsin, a acostar Rússia a l'OTAN. El 1995 González va perdre el seu delfí, l'home que ell hauria volgut per successor, més que no pas Carlos Solchaga

–cremat, a sobre, per l'afer Rubio–, que no Almunia i, ni cal dir-ho, que Borrell. Doncs bé, podria molt ben ser que fos González mateix, que no va acceptar la presidència de la Comissió Europea, com volia definitivament Kohl (ni l'acceptarà, perquè ell desitjaria el poder de Delors, no la subordinació en què es mou Santer), qui obrí indirectament una nova porta a Solana. Tot i que la premsa italiana es queixa que hi ha massa espanyols en càrrecs internacionals, el desfici que ha mostrat Romano Prodi per a ocupar la presidència de la Comissió Europea, que ningú no li ha ofert, l'ha ben cremat. La premsa alemanya ha criticat el físic castellà per la seva ambició, "vestida de discreció".

Però difícilment Jacques Santer, massa gris, continuarà ocupant el lloc. Ara toca un socialista i d'un país del sud, i Solana satisfà el perfil. Si no es mou gaire, podria aconseguir-ho. Igual que va aconseguir l'OTAN: molts hi aspiraven, però el més callat va ser l'elegit. El discret encant de Javier Solana, infatigable treballador i conversador infinit.

*Periodista

Javier Solana. Satisfà el perfil requerit per substituir Jacques Santer a la Comissió Europea.

No tots els països membres de l'Aliança Atlàntica

El nou rei de Jordània, Abdul-lah. El país que regna és un dels més actius dins el Diàleg Mediterrani de l'OTAN.

transparència. Sempre diferenciant cada cas i en principi amb les despeses a càrrec del país convidat. Aquí trobem un altre problema, com reconeixen al si de l'OTAN. La majoria d'aquests països tenen economies dèbils amb pocs recursos i no poden dedicar-los a aquestes qüestions. Per això la majoria d'activitats que s'han fet vinculades al Diàleg han estat becadades pels membres de l'Aliança. I això no agrada a tothom.

Tots d'acord? A diferència d'Itàlia i Espanya, fins ara ni Grècia ni

Turquia estaven massa interessats en el futur del Diàleg. Turquia en concret ja manté actualment lligams militars amb Israel. França tem que un Diàleg fort interfereixi en les importants relacions bilaterals que manté amb països nord-africans com Tunísia i Marroc. A més París considera que per a l'estabilitat de la zona és més positiu el paper que hi fa la UE. Canadà, Regne Unit, Noruega i altres països del nord de l'OTAN no hi han mostrat gaire interès. I Alemanya, tot i que alguna vegada ha expressat els seus temors pels míssils balístics desplegats al nord d'Àfrica, sempre ha recordat que l'ampliació i estabilitat a l'Est ha de ser la màxima prioritat de l'OTAN. Tot aquest desinterès o rebuig més o menys explícit significa ser refractaris a aportar fons econòmics al Diàleg, indispensables perquè es pugui fer qualsevol activitat, vist que els països convidats no poden aportar gaires diners.

En aquest sentit el futur del Diàleg depèn en gran mesura del paper dels EUA, el gran soci de l'Aliança, i que fins ara ha tingut una actitud reservada. Per Clinton de moment la qüestió més important per l'OTAN és l'ampliació a l'Est i les relacions amb Rússia. De fet, a Washington ja tenen clar que la Mediterrània és un espai important, i precisament per això no

volent que el Diàleg pugui interferir en el procés de pau a l'Orient Mitjà. Aquesta prevenció també hi és en els països del Diàleg, que temen que un gran enfortiment d'aquesta iniciativa signifiqui estabilitzar l'*status quo* actual a l'Orient Mitjà.

Per salvar totes aquestes resistències internes (que també deterioren la imatge de l'OTAN de cara als països del Diàleg) a València es tornaran a plantejar els grans beneficis que comporta el Diàleg. Entre altres aspectes es tractarà de com intensificar les relacions; que cal reforçar la dimensió no governamental; que cal ser complementaris amb altres iniciatives euromediterrànies com la UEO, la UE o l'OSCE; que hi ha d'haver un diàleg més específic de la regió enfocada a temes com l'energia; i que cal identificar els problemes concrets de seguretat que plantegen els països del Diàleg. També es tractarà un sistema de treball basat en la "Geometria variable", és a dir, agrupar els països sud-mediterranis per problemes comuns. Així es poden fer activitats agrupant països com Israel i Jordània, Egipte i Jordània o el Marroc i Tunísia, per exemple.

Els exclosos. Els sis països que participen en el Diàleg tenen en comú que són percebuts pel món occidental com a moderats i també que tots sis tenen lligams polítics i diplomàtics entre ells. Característiques molt diferents de les dels quatre estats que han estat finalment exclosos d'aquestes trobades, i que són Algèria, Líbia, Síria i el Líban.

Algèria, tot i la insistència espanyola per integrar-lo en el Diàleg, de moment és rebutjat per la crisi interna que viu. Fonts properes a l'OTAN asseguren, però, que cal utilitzar la possible incorporació com a "pastanaga" perquè els militars democratitzin el país. El cas de Líbia s'explica per la seva condició de proscrit a ulls de l'ONU i especialment dels EUA, que acusa Gaddafi de fomentar el terrorisme internacional. Pel que fa a Síria, té algunes possibilitats d'entrar-hi, però és impossible que ho

Cimera de l'Associació Euromediterrània impulsada per la UE en l'anomenat Procés de Barcelona. L'OTAN, amb el Diàleg Mediterrani, hi vol tenir una relació de complementarietat.

EDUARD SANJUAN

Una pedra en la sabata

L'OTAN, impertorbable, continua endavant amb els preparatius d'una força de pau a Kosovo, diuen les agències. L'avantguarda serà un contingent d'uns 6.000 homes –la meitat nord-americans– que es desplegarà en qüestió de dies per l'actual província independentista.

La seva primera missió serà el manteniment de la pau i, concretament, la desmilitarització de les forces en conflicte.

Dit així –i aquests són exactament els plans explicats dels estratègics atlàntics– sona fantàstic. Gairebé falta un "...i serbis i kosovo-albanesos van ser feliços fins el final dels seus dies". I és que des de fa ja uns quants anys l'Aliança Atlàntica sembla definitivament atrapada als Balcans entre una dinàmica mecànicament intervencionista i una realitat que no respon ja als paràmetres polítics dibuixats darrere de la pròpia amenaça o intervenció militar.

Quan els primers soldats nord-americans, alemanys, francesos o italians trepitgin Kosovo i intentin organitzar "la primera festeta de conciliació multiètnica" s'adonaran de manera abrupta que han arribat tard. I que els odis acumulats tots aquests anys entre serbis i albaneso-kosovesos han arrelat tan profundament que els faran entendre les conseqüències de la imperdonable i suïcida desgana amb què Europa ha contemplat Kosovo des del 1989.

Deu anys de dominació despòtica, brutal, i un any de conflicte obert –amb 2.000 morts i 300.000 refugiats– que es vol segellar ràpidament amb un traç d'estilogràfica a sobre d'un document. I amb solucions polítiques que, ara, ja no satisfan cap dels contendents. Què es pot edificar immediatament sobre la fresquíssima memòria d'una pràctica –la sèrbia– que ha consistit en l'intent de neutralitzar la guerrilla a força d'assassinar la població civil, de destruir sistemàticament les seves cases i de procedir a la neteja ètnica? La lentitud exasperant d'Occident ha acabat de podrir completament la situació.

L'OTAN, desproveïda ja del seu pensament estratègic des del desmantellament de la Unió Soviètica i del pacte de Varsòvia, ha esdevingut el garrot cec teledirigit des de Washington d'una Europa incapaç de prevenir els conflictes i,

per tant, de dissenyar solucions raonables en el moment històric precís. Sembla que hi ha un autèntic abisme cultural entre el sistema militar i diplomàtic de l'Aliança i la voluntat arcaica de potència que anima els dirigents serbis. Una espècie de precipici que ningú sembla disposat a superar amb dosis de sensatesa i de fermesa exercides a temps.

Com a Bòsnia –després de tres anys ininterromputs de salvatjades– l'OTAN actua tard per a imposar solucions no volgudes ja, i que en elles mateixes poden ser el germen de nous i més greus enfrontaments. La puresa ètnica beneïda indirectament a Dayton –una concessió a Milosevic massa agosarada– no augura gens bo a pesar de la saludable absència de guerra que domina el panorama bosnià.

Europa demana a crits –amb Aliança o sense, potser amb estructures pròpies com la UEO o a partir de la UEO– una autonomia real en relació a Washington i un sistema coherent de seguretat preventiva. Els Balcans continuen essent, malauradament, la pedra en la sabata d'una Aliança Atlàntica que deambula per aquest final de segle sense saber exactament què fer i si és ella exactament qui ho ha de fer.

**Periodista*

ARXIU / EFE

Al Kosovo hi ha hagut en deu anys 2.000 morts i 300.000 refugiats. Milosevic l'ha governat de manera despòtica.

faci abans que arribi a un acord de pau amb Israel. I el mateix pel que fa al Líban, a qui l'OTAN considera un satèl·lit de Síria.

Altres candidats que per situació geogràfica podrien integrar-se en el Diàleg són Xipre i Malta. Però el primer té una situació interna i externa complicada, i a més a més no ha demanat mai de relacionar-se amb l'OTAN. I Malta va ser durant un temps membre de l'Associació

per la Pau, però amb l'arribada al poder dels socialistes ha trencat tot lligam amb l'Aliança. El nou govern conservador, escollit a final de l'any passat, no ha fet cap gest encara.

Així i tot, sovint les agrupacions amb pocs membres tenen més resultats que d'altres amb molts països. El Diàleg, però, no té un camí fàcil, ja que s'enfronta a molts obstacles dins i fora de l'Aliança. Com

deia fa dos anys el ministre d'Afers Estrangers de Tunísia, Habib Ben Yahya, s'ha d'entendre l'escepticisme dels països sud-mediterranis i de l'Orient Mitjà respecte el Diàleg Mediterrani de l'OTAN, perquè en els darrers trenta anys la majoria d'iniciatives euromediterrànies, iniciades totes des d'Europa, no han dut enlloc.

Oriol Cortacans